

Pierre Schoris hälsningstal till Patricia Gualinga, mottagare av Olof Palmepriset den 30 januari 2022.

Muy bienvenidos a todos, y en particular una caliente bienvenida a Patricia Gualinga, ahora presente en su pais, mas de diez mil kilometros de Estocolmo, pero muy cerca en espiritu y pantalla.

Pandemin förhindrar din fysiska närvaro här idag, men vi ser fram emot att ha dig här som vår gäst igen i början av juni i år. Då blir det 50 år sedan Sverige stod värd för världens första högnivåmötet om miljön i FN:s regi.

Tillåt mig börja med inledningen till en av de mest citerade dikterna i svensk poesi.
Den lyder så här:

*På Nova Semblas fjäll, i Ceylons brända dalar,
var helst en usling finns, är han min vän, min bror.
Då jag hans öde hör, med tårar jag betalar
den skatt, jag skyldig är, natur, dig, allas mor!*

Idag, 239 år senare, skulle vi kunna parafrasera Lidner med orden:

I det brännheta och skövlade Amazonas till det iskalla men smältande Arktis, oavsett var våra medmänniskor finns på detta klot tillhör vi samma hotade ödesgemenskap och har samma ansvar inför framtiden.

Från ett av dessa områden stammar du, Patricia, från urskogssamfälligheten Sarayaku i Ecuador, liksom din medkämpe och själsfrände Sara -Elvira Kuhmunen från Sirges fjällsameby i Sápmis vidsträckta marker i norra Europa, som vi också har med oss här idag.

Vi möts under omständigheter som inger djup oro och stor osäkerhet och som kräver sammanhållning och gränsöverskridande samarbete. Men i stället för förnuft och fredsarbete dominerar miljöförstöring och militarism.

Vi lever i en värld med nukleära jättar och etiska dvärgar. De tre nukleära jättarna dominerar även den konventionella kapprustningen som sker i en fart som saknar motstycke. USA med 35 procent av världens militära utgifter, Kina med 13 procent och Ryssland med 3, 8 procent.

Samtidigt kämpar vi med följderna av krigen på Balkan, **folkmorden i Rwanda och Srebrenica**, fasorna den 11:e september i USA vilka ledde till amerikanska interventioner i Afghanistan och Irak, krig i Syrien, jihadism och massflykten 2015. Och i dessa spår har vi bittert erfarit att rasism, antisemitism och antislamism också är ett dödligt virus.

Demokratin tycks också vila på skör grund. Mexikos Carlos Fuentes skrev: ”Demokratin kan inte spira på

tomma magar, tomma sinnen och tomma butiker.
Demokratin är inte ett motiv utan ett resultat”.

De tio rikaste personerna i världen har fördubblat sina förmögenheter under pandemin, medan 99 procent av jordens befolkning fått det sämre. säger Oxfam i en ny rapport. Det är världens fattigaste som bär den tyngsta bördan av klimatförändringar, misär, flykt undan förtryckare, hunger och resursbrister.

Vi måste fråga oss: Hur mycket fattigdom tål demokratin, hur mycket underutveckling tål freden?

Alla dessa hot hänger ihop. Vi är alla sammanflätade med dem, ekonomiskt och politiskt, ekologiskt och pandemiskt.

Detta globala samöde antydde här i Stockholm för 50 år sedan. Konferensdeltagarna möttes under mottot *Only One Earth*. Det blev startskottet för det globala miljöpolitiska samarbetet.

Olof Palmes medverkan fick stor uppmärksamhet och hans ord har bärkraft in i nutid. När den svenske statsministern invigde konferensen den 5 juni demonstrerade 7 000 utanför mot Nixonregimens giftbesprutning av Vietnams skogar. I plenaren nästa dag använde Palme begreppet 'ekocid' om bombningarna och kallade dem ett ”illdåd, som oundgängligen kräver hela världens uppmärksamhet”.

Reaktion blev stark.

Men liberala Dagens Nyheter försvarade Palme och ställde frågan: ”Är det dem så fullständigt främmande att det kan framstå som outhärdligt förljuget att låta en konferens om världsmiljön i hela dess vidd förflyta utan att officiellt låtsas om att historiens mest målmedvetna och tekniskt raffinerade miljömord samtidigt pågår för fullt inom Vietnamkrigets ram”?

Dagens Nyheter skrev också: ”Det finns bara en starkt synlig sabotör i församlingen av 113 nationer. Det är Brasilien. Medan andra länder värnar om paragrafer som går i miljövänlig riktning, så försöker Brasilien slå vakt om rätten till fortsatt miljöförstörelse”.

Palme avslutade sitt tal med att säga: ”Framtiden är gemensam. I gemenskap måste vi dela den. Tillsammans måste vi skapa den.”

Tio år senare, år 1982, lanserade Palme **i samma anda** begreppet 'gemensam säkerhet' i den så kallade Palmekommissionens rapport *Common Security- a blueprint for survival*. I kommissionen ingick förre amerikanske utrikesministern Cyrus Vance, Georgi Arbatov, nära medarbetare till Sovjetunionens ledare Leonid Brezjnev, och 14 andra politiker från öst och väst, nord och syd.

Kommissionen anvisade en välargumenterad väg ut ur den nukleära terrorbalansens gastkramning med en kärnfull slutsats som fann stöd hos de två militära supermakternas ledare, Michail Gorbatjev och Ronald Reagan:

”Det finns inga segrare i ett kärnvapenkrig. Motståndarna skulle förenas endast i lidande och förstörelse. De kan bara överleva tillsammans. Inte mot motståndaren utan tillsammans med honom. Den internationella säkerheten måste vila på samarbete för gemensam överlevnad i stället för på hot om ömsesidig förstörelse”.

När statsminister Ingvar Carlsson efter Palmes död tog över stafettpinnen, tvekade han inte att under sitt officiella besök 1987 hos president Reagan föra fram ett budskap som ingen annan gäst i Vita huset någonsin gjort:

”Som Ni själv och herr Gorbatjov säger, ett kärnvapenkrig kan inte vinnas, ett sådant krig har bara förlorare, och vi kommer alla att tillhöra de besegrade. Det är därför som vi, representanter för en nation utan kärnvapen, tycker att vi har ett ansvar när det gäller att kämpa för fred och undvika en kärnvapenkonflikt”.

I december samma år kom USA och Sovjetunionen överens om att avskaffa alla sina medeldistansrobotar som också kunde bära kärnvapen.

Idag, 35 år senare, talar WHO:s generalsekreterare Ghebreyesus i samma termer: ” Ingen är säker förrän alla är säkra i denna sammankopplade och ömsesidigt beroende värld”.

Med andra ord: gemensam säkerhet gäller både militärt och politiskt, ekologiskt och hälsomässigt.

Du om någon Patricia, liksom dina kolleger i *Mujeres Amazónicas*, ni har insett detta och ägnat era liv åt kampen för rättvisa åt alla och planetens överlevnad. I er kamp har ni mött starkt motstånd både nationellt och internationellt.

Bland de internationella motståndarna finns några med svensk anknytning.

Den 11 november 2021 meddelade internationella åklagarkammaren i Stockholm att Lundin Energys majoritetsägare Ian Lundin åtalas tillsammans med styrelseledamoten Alex Schneiter för medhjälp till grovt folkrättsbrott i Sudan mellan åren 1999 och 2003.

Enligt förundersökningsledaren kammaråklagare Henrik Attorps visade utredningen att militär och allierad milis flygbombade från transportplan, besköt civila från stridshelikoptrar, förde bort och plundrade civila och brände hela byar och skördar så att människor inte hade något att leva av.

Attorps tillade: ”Krigsförbrytelser är ett av de allvarligaste brotten som Sverige har en internationell förpliktelse att utreda och lagföra”.

Det visar sig att företaget även härjar i Ecuador enligt ett reportage i Omvärlden i maj 2017 med rubriken *Lundins guldfieber skövlar Amazonas*. Lundin betalade regeringen 225 miljoner kronor för att på en yta tre gånger så stor som Stockholms kommun börja arbeta vid Sydamerikas största guldgruva.

Vår främste expert på folkrätt och kärnvapen, före utrikesministern och 2003 års Palmepristagare, liberalen Hans Blix, formulerar vårt **existentiella** dilemma så här: ”Kärnvapenarsenalerna räcker till för att göra slut på den mänskliga civilisationen genom ett snabbt självmord, samtidigt som vi har tillfört risken av ett långsamt självmord genom den globala uppvärmningen”.

Sverige bör mot denna bakgrund **fullfölja Olof Palmes kamp** för att kriminalisera miljömord/ecocid och det ultimata miljömordets verktyg, kärnvapnen! Det går om viljan finns!

När Romstadgan, som reglerar verksamheten vid Internationella Brottsmålsdomstolen i Haag, utarbetades var 'ecocid' inkluderat. **Stadgan** reglerar brotten mot fred såsom folkmord och brott mot mänskligheten. Ecocid ströks i sista stund från dokumentet, trots stort

stöd från flera länder. Det gavs inga förklaringar till varför.

Majoriteten av de aktiviteter som uppges utgöra ekocid har en koppling till militär verksamhet men det nämns också att ”tvångsförflyttning av människor eller djur från deras naturliga miljö i militärt eller industriellt syfte” är att anse som ekocid.

Idag begås systematiskt illdåd mot naturen på global skala, vi är i ett planetärt nödläge, understryker Pella Thiel, ordförande i End Ecocide Sweden.

På senare år har denna insikt också nått storpolitiken. I juli 2020 anslöt sig Frankrikes president Emmanuel Macron med följande deklARATION:

”När det gäller ekocid tror jag att jag var den första ledaren som använde den termen när Amazonas brann förra året. Så jag delar ambitionen, att säkerställa att denna term, ekocid, är förankrad i internationell rätt, så att ledare är ansvariga inför Internationella brottmålsdomstolen.”

Han önskade också att integrera principen i fransk lag. Brittiska The Guardian instämde med presidenten men påpekade att Olof Palme var först.

Ett flertal stater har därefter uttryckt intresse för frågan, bland annat Belgien och Finland samt en rad önationer.

Vi utgår ifrån att den svenska regeringen arbetar med frågan inför toppmötet här i juni.

Sverige bör av samma överlevnadsskäl också ansluta sig till kravet på totalförbudet av kärnvapen.

Vid ett möte med det så kallade sexnationsinitiativet i New Delhi 1985 anklagade Olof Palme kärnvapenstaterna för att hålla resten av världens som gisslan: ”Vi icke- kärnvapenstater har lika stor rätt att vara herrar över vårt eget öde. Vårt budskap i dag är att vi aldrig kan finna oss i en ordning som på sätt och vis liknar ett kolonialsystem där det slutliga ödet för andra länder avgörs av några få dominerande kärnvapenstater.”

Då var kärnvapenstaterna fem, idag är de nio med Indien och Pakistan, Israel och Nordkorea som nya och inte precis måttfulla medlemmar.

Palme följde upp med att i sitt sista tal i FN, hösten 1985, med att kräva ett förbud av användning av kärnvapen.

”Vad som moraliskt måste fördömas, borde även göras till föremål för ett uttryckligt folkrättsligt förbud, skapat genom en bindande internationell överenskommelse”.

1993 begärde Världshälsoorganisationen (WHO) ett rådgivande yttrande om en stats användning av kärnvapen skulle anses bryta mot dess skyldigheter enligt internationell lag.

Den internationella domstolen i Haag meddelade i ett rådgivande yttrande tre år senare, att användandet av kärnvapen generellt sett skulle strida mot den internationella humanitära rätten. Därför ansåg Domstolen att kärnvapenstaterna hade en förpliktelse att fortsätta arbeta för och avsluta förhandlingar mot målet en kärnvapenfri värld. Sverige höll då med.

I juli 1999 införde Österrike en lag om ett strikt kärnvapenförbud. Paragraf 1 i lagen lyder: "I Österrike får inte atomvapen framställas, lagras, transporteras, testas eller användas. Ej heller får anläggningar för stationeringen av atomvapen skapas". I realiteten innebär detta att Österrike kan ses som ett embryo till en framtida kärnvapenfri zon i Europa.

Året därpå hakade socialdemokraten Susanne Eberstein mfl på med en motion i riksdagen om *Kärnvapenfria zoner i Europa*. Däri framfördes samma argument som i den österrikiska lagen: "I en kärnvapenfri zon får kärnvapen inte framställas, lagras, transporteras eller användas".

Det dröjde till 2017 för att få till en majoritet för en FN-konvention som syftar till en global kärnvapenedrustning (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW). Sveriges regering var drivande för att få till stånd konventionen och röstade ja till den.

Men vi väntar ännu otåligt på att vårt land också ska ratificera TPNW- i en anda och tradition som började med utrikesminister Östen Undéns antikärnvapenplan 1961 och drevs sedan aktivt av Alva Myrdal, Inga Thorson, Olof Palme, Maj-Britt Theorin, Ingvar Carlsson, Anna Lindh, **Hans Blix**, Lena Hjelm-Wallén, och Margot Wallström.

Nu är förbudet internationell lag. I september i fjol blev Chile det 56:e landet i världen och det 13:e i Latinamerika att ratificera TPNW. Ytterligare 5 länder i Sydamerika är på väg att ansluta sig. Därmed är hela Latinamerika snart en kärnvapenfri zon.

Liksom den självstyrande ögruppen Åland i Östersjön redan är.

Så vävs årtiondens kamp mot massiva miljöförstöringar och förödande förintelsevapen samman, från 1972 års FN-konferens, över Palmekommissionens *Gemensam Säkerhet* 1982 till den kommande *Stockholm+50* i juni.

Och så hör din kamp för Amazonas och urfolkens rättigheter ihop, Patricia, med Olof Palmes livslånga engagemang mot **miljömord** och domedagsvapnen och för alla folks fred och frihet.

Olof Palmepriset 2021 går till Patricia Gualinga, ledare för Kichwa-folket i Sarayaku i Amazonas, Ecuador. Hon prisas för sitt modiga ledarskap för

urfolkens livsvillkor och naturens rättigheter samt för sin kamp för överlevnaden av Amazonas, världens största regnskog.

I en tid då den biologiska mångfalden hotas och klimatförändringarna kräver stora omställningar är urfolken särskilt utsatta. Genom sin relation till mark och natur visar Patricia Gualinga vägen till hållbara samhällen och att vi alla måste lära oss att leva med naturen och inte mot den. Urfolkens kamp för överlevnad är därmed också mänsklighetens. Patricia Gualingas och hennes medkämpars röst är ovärderliga i det ekologiska katastrofläge som världen befinner sig i.